

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา
ปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร
Causal Factors Influencing Indebtedness of Undergraduate
Students in Bangkok

พรภัทร อินทรวรพัฒน์* สิรีรัตน์ เชษฐสุมน และ พงษ์พรรณ ตรียมงคลกุล
Phonphat Intaravorrachat*, Sireerat Chetsumon and Pongpan Traimongkolkul

ABSTRACT

Household debt has become a national crisis in Thailand. Among college students, it was found that student loan debt has increased in recent years. The situation is getting worse when the students are involved in non-student loan debt. This study investigated the causal factors influencing non-student loan indebtedness of undergraduate students in Bangkok. Using a multi-stage sampling technique, a sample size of 1,601 undergraduate students was randomly selected from five universities in Bangkok. A structural equation model was developed to explore the pattern of relationships among the aforementioned factors.

As a whole, the amount of debt was positively influenced by expected future income after graduation, student expenditure, perceived utility of a bachelor's degree, consumerism behavior, attitude towards economic situation, financial stress, household income, attitude towards indebtedness, and student's purchasing power (assets, total savings, and income), in rank order. On the other hand, the amount of debt was negatively influenced by competency on the Philosophy of Sufficiency Economy, the student's financial learning, savings per month, perceived utility of saving money, and financial management, in rank order. All these causal factors accounted for 41 percent of the variance explained by the amount of debt ($R^2= 0.41$, $p < .05$).

Keywords: indebtedness, student debt, undergraduate students

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปริมาณหนี้สินครัวเรือนไทยกำลัง

เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นก็พบว่าได้ก่อหนี้สินผ่านกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ถ้านักศึกษา

โครงการดุสิตบัณฑิต สาขาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม

Doctoral Program in Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development Sciences,
Kasetsart University, Kampaeng Saen Campus, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

* Corresponding author, e-mail: bulbou@hotmail.com

ก่อนนี้สินชนิดอื่นๆ ขึ้นอีก จะยิ่งเพิ่มความรุนแรงให้กับปัญหาหนี้สินนักศึกษาและครัวเรือนไทยได้ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ จำนวน 5 แห่ง รวม 1,601 คน และใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมนักศึกษา ก่อหนี้สินจากอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จ การศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ค่าครองชีพ ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อสภาวะเศรษฐกิจ ความกดดันทางการเงิน รายได้ของครอบครัว ทักษะคิดเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน อำนาจซื้อของนักศึกษาทั้งหมดที่ทรัพย์สิน ปริมาณเงินออมโดยรวมและรายได้ต่อเดือน ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือ การเรียนรู้ทางการเงิน เงินออมต่อเดือน ความตระหนักในการออม และการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา ตามลำดับ โดยปัจจัยเชิงสาเหตุเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปริมาณหนี้สินของนักศึกษาได้ร้อยละ 41 ($R^2 = 0.41, p < .05$)

คำสำคัญ: การก่อหนี้สิน หนี้สินของนักศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาตรี

บทนำ

ปัจจุบันรายได้ครัวเรือนไทยขยายตัวไม่ทันกับค่าครองชีพ แสดงถึงภาวะทางการเงินในการดูแลผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2552) โดยเฉพาะผู้ที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งครัวเรือนต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงเป็นหลักประกันการทำงานทำในอนาคต (วรเวศม์ และ สมประวิณ, 2552)

ซึ่งการดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทย ขณะเดียวกันนักศึกษาระดับปริญญาตรีไทยก็ ก่อหนี้สินผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) จนถึงปี 2552 รวม 3,473,709 คนและค้างชำระ 5,276 ล้านบาทให้เป็นภาระของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้เอื้อประโยชน์ให้กับผู้กู้ ให้มีสิทธิชำระหนี้หลังจบ การศึกษาถึง 2 ปีและขอผ่อนผันได้ เช่น กรณีผู้ผู้ ด้งานหรือยกเลิกสัญญาผู้ เมื่อเสียชีวิตหรือทุพพลภาพ (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2552) ซึ่งต่างจาก หนี้สินประเภทอื่น

Pinto and Mansfield (2006) พบว่ากรณี ประเทศสหรัฐอเมริกา หนี้สินที่นอกเหนือเงินกู้ยืม เพื่อการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้สินบัตรเครดิต เป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาเข้าสู่วงจรหนี้สินและค้าง ชำระหนี้สินเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ส่วนในกรณี ประเทศไทยเมื่อกล่าวถึงกรณีหนี้สินนอกเหนือจาก กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษานั้น ข้อมูลเชิง ประจักษ์เท่าที่มีพบว่า นักศึกษาไทยเป็นกลุ่มที่ค้าง ชำระหนี้สินบัตรเครดิตมากที่สุด (มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย, 2548) ขณะที่นักศึกษากทม. จำนวน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของจำนวนผู้จำนำปี 2551 เป็น ร้อยละ 5 ในปี 2552 (สำนักงานธนานุเคราะห์, 2552) อีกทั้งหนี้สินนอกระบบก็เริ่มขยายเข้าสู่ักศึกษา จน นำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายเพื่อชดใช้หนี้สิน ทั้งที่ ปัจจุบันประเทศไทยใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ที่เน้นการดำรงชีวิตให้พ้นจากวัฏจักรหนี้สิน เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา (สำนักงานคณะ กรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) แต่เยาวชนไทยกลับมีค่านิยมและพฤติกรรมที่ เน้นบริโภคนิยม จนก่อหนี้สินของตนขึ้น (สำนักงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) ยังเป็นการเพิ่มความ รุนแรงของปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทย ดังนั้น การ ศึกษาว่านักศึกษาไทยมีโอกาสก่อหนี้สินจากปัจจัยใด โดยเฉพาะหนี้สินที่นอกเหนือจาก กยศ. จึงเป็นข้อมูล ที่สำคัญในการกำหนดแนวทางป้องกันหรือลด โอกาสก่อหนี้สินของนักศึกษา และนำไปสู่ในการ

แก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในกรุงเทพฯ โดยที่ขอบเขตด้านเนื้อหาของตัวแปรหนี้สินของนักศึกษานั้น มุ่งศึกษาเฉพาะหนี้สินที่นอกเหนือจากหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเท่านั้น

การตรวจเอกสาร

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินนักศึกษาโดยตรงยังไม่ปรากฏชัดเจน ส่วนใหญ่จะอธิบายหนี้สินบุคคลในภาพรวม เช่น ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ (Varian, 2006) เสนอว่าบุคคลจะก่อหนี้เพราะ 1) ราคาสินค้าและบริการมีอัตราเพิ่มสูงกว่ารายได้ จนไร้ศักยภาพในการออมและการบริโภคที่จำเป็น ซึ่ง Carpenter and Moore (2008) เรียกว่าความกดดันทางการเงิน 2) คาดว่ารายได้ในอนาคตสูงพอชำระหนี้สินได้ และ 3) อรรถประโยชน์การบริโภคสูงกว่าการออม ซึ่ง Keynes (1939) เสนอว่าการบริโภคและการออมขึ้นอยู่กับรายได้ส่วนบุคคลสุทธิ แต่ผู้ไม่มีรายได้ เช่น นักศึกษาที่ต้องบริโภคจากเงินโอนครอบครัวหรือเงินออมของตน มิเช่นนั้นก็ต้องกู้ยืม ขณะที่ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Deaton, 2005) มองว่าวัยเด็กมักก่อหนี้สินและไม่ออมเพราะไม่มีรายได้ เมื่อทำงานมีรายได้ ก็จะเริ่มออมเงิน และที่วัยเด็กมีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินและไม่บริหารเงิน เพราะไม่ตระหนักที่จะออม จนเกิดความกดดันทางการเงิน อีกทั้งคาดหวังรายได้ในอนาคตไว้สูง (Carpenter & Moore, 2008; Borden, Lee, Serido, & Collins, 2008) ซึ่ง Pinto and Mansfield (2006) พบว่าค่าเล่าเรียนระดับอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา ช่วง ค.ศ. 1995–

2004 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 77 แต่นักศึกษากลับกู้ยืมเพื่อเข้าศึกษามากขึ้นโดยไม่วางแผนจัดการหนี้สิน จนก่อหนี้สินนอกเหนือการศึกษาขึ้น เพราะคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา โดยเฉพาะการมีงานทำที่มีรายได้และสวัสดิการที่สูง สอดรับกับทฤษฎีทุนมนุษย์ ที่ผู้เรียนจะลงทุนในการศึกษา ถ้าคาดว่าผลตอบแทนสูงกว่าต้นทุนที่เป็นตัวเงินรวมต้นทุนค่าเสียโอกาส (Olaniyan & Okemakinde, 2008) ดังนั้นเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ นักศึกษาไม่แน่ใจในรายได้อนาคต จึงก่อหนี้สินลดลงได้เช่นกัน

ขณะที่ Duesenberry (1949) มองว่าการลดรายจ่ายทำได้ยากเมื่อรายได้ลดลง เพราะต้องรักษามาตรฐานการครองชีพตามบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งในบริบทนักศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการที่วัยรุ่นจะเลียนแบบพฤติกรรมคนรอบข้างเพื่อให้สังคมยอมรับ (วินัดดา และ พนม, 2550) แต่การวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ทัศนคติต่อหนี้สินของนักศึกษาถ่ายทอดมาจากบิดามารดา เช่น Loughlin and Szmigin (2006) พบว่าบิดามารดาถ่ายทอดทัศนคติผ่านการชำระหนี้แทนนักศึกษา ขณะที่ Robb and Sharpe (2009) พบว่าบิดามารดาที่มีรายได้และการศึกษาต่ำ จะคิดว่าการศึกษาคือให้นักศึกษามีรายได้สูงในอนาคต แม้ว่าต้องก่อหนี้สินขึ้นก็ตาม ซึ่งเป็นความต้องการที่คล้ายสังคมบริโภคนิยม (consumerism) ที่บุคคลจะมุ่งบริโภคมากกว่าผลิตบริโภคเพื่ออรรถประโยชน์ที่มากกว่าการดำรงชีพที่จำเป็นและแสวงหาเงินเพื่อบริโภคอย่างไร้ขีดจำกัด จนนำไปสู่การก่อหนี้สิน (พระไพศาล, 2553) โดย Loughlin and Szmigin (2006) พบว่านักศึกษาก่อหนี้สินเพื่อแสดงสถานะทางสังคมและยอมรับวัฒนธรรมการกู้ยืม (borrowing culture) เพราะสังคมการออมเปลี่ยนไปสู่บริโภคนิยม บุคคลรอบข้างและรัฐบาลก็มีหนี้สินเช่นกัน นักศึกษาจึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินตามการบริโภคที่เพิ่มขึ้น

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น มิได้บ่งบอกสมรรถนะที่บุคคลจะไม่ก่อหนี้สินที่ชัดเจน แต่หลัก

ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า บุคคลจะไม่ใช้จ่ายเกินตัวและหลุดพ้นจากวัฏจักรหนี้สินได้ จะต้องมีความพอประมาณ มีเหตุผล ป้องกันความเสี่ยง ภายใต้งบประมาณ มีความรู้และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) ซึ่งขัดแย้งกับบริโภคนิยม เพราะปรัชญาดังกล่าวพัฒนามาจากวัฒนธรรมการออมของไทย (ปรียานุช, 2551) สอดรับกับการวิจัยของ Cude et al. (2006) ที่พบว่านักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน จะไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เริ่มบริหารเงินตั้งแต่เด็ก รู้คุณค่าของเงินและสามารถแยกแยะความต้องการที่จำเป็นในการใช้จ่ายได้

เงื่อนไขความรู้ของหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ความรู้ทางการเงิน (financial knowledge) โดยที่ Brint and Rotondi (2009) พบว่านักศึกษาที่ขาดความรู้ดังกล่าว จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สิน แต่ Robb and Sharpe (2009) กลับพบว่าความรู้ทางการเงิน ทำให้นักศึกษาก่อนหนี้สินขึ้นได้เช่นกัน ซึ่ง Borden et al. (2008) เสริมว่า นักศึกษาอาจต้องการความรู้เพื่อสร้างความมั่นใจที่จะก่อหนี้สิน ขณะที่ Xiao, Shim, Barber, and Lyons (2007) และ Sallie (2009) พบว่านักศึกษาที่มีหนี้สินมักไม่สนใจการตกแต่งเดือนของบิตามารดา ดังนั้น ครอบครัวและคนรอบข้างจึงต้องมีหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเงินที่ดีให้กับนักศึกษา รวมทั้งมหาวิทยาลัยก็ควรจัดสภาพแวดล้อมทางการเงินที่เหมาะสมกับชีวิตนักศึกษาและให้นักศึกษามีส่วนร่วม เช่น การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงิน ซึ่ง Brint and Rotondi (2009) พบว่ากิจกรรมดังกล่าวมีอยู่น้อยและไม่ได้ประโยชน์เพราะไม่ตรงกับบริบทชีวิตนักศึกษา โดยองค์ความรู้จากการตรวจเอกสารตามทีกล่าวมา ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดแบบจำลองเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สินนอกเหนือจากกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาขึ้น

วิธีการวิจัย

ประชากรในการวิจัยคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งในปีการศึกษา 2553 มีจำนวน 782,166 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของมหาวิทยาลัยเป็น 5 กลุ่มคือ มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนที่จำกัดจำนวนรับ มหาวิทยาลัยรัฐที่ไม่จำกัดจำนวนรับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากนั้นสุ่มมหาวิทยาลัยกลุ่มละ 1 แห่ง ด้วยการสุ่มอย่างง่าย 2) นำจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยที่สุ่มได้แต่ละมหาวิทยาลัย มาคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ Taro Yamane ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง มหาวิทยาลัยละ 400 คน รวมทั้งหมด 2,000 คน 3) สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิจำแนกตามระดับชั้นปี (4 ชั้นปี) ชั้นปีละ 100 คน ในทุกมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติที่อายุไม่เกิน 25 ปี เพื่อหลีกเลี่ยงตัวแปรแทรก เช่น การมีบุตร และการมีงานประจำ (Pinto and Mansfield, 2006)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวน 12 ตอนในการจัดเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาและครอบครัว 2) ข้อมูลรายได้ รายจ่าย การออมและการก่อหนี้สินของนักศึกษา 3) ทัศนคติในการก่อหนี้สินของนักศึกษา 4) ทัศนคติในการออมเงินของนักศึกษา 5) ทัศนคติในสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา 6) ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา 7) ความคาดหวังในอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา 8) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา 9) พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 10) พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา 11) การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา และ 12) ความรู้เบื้องต้นทางการเงินของนักศึกษา โดย

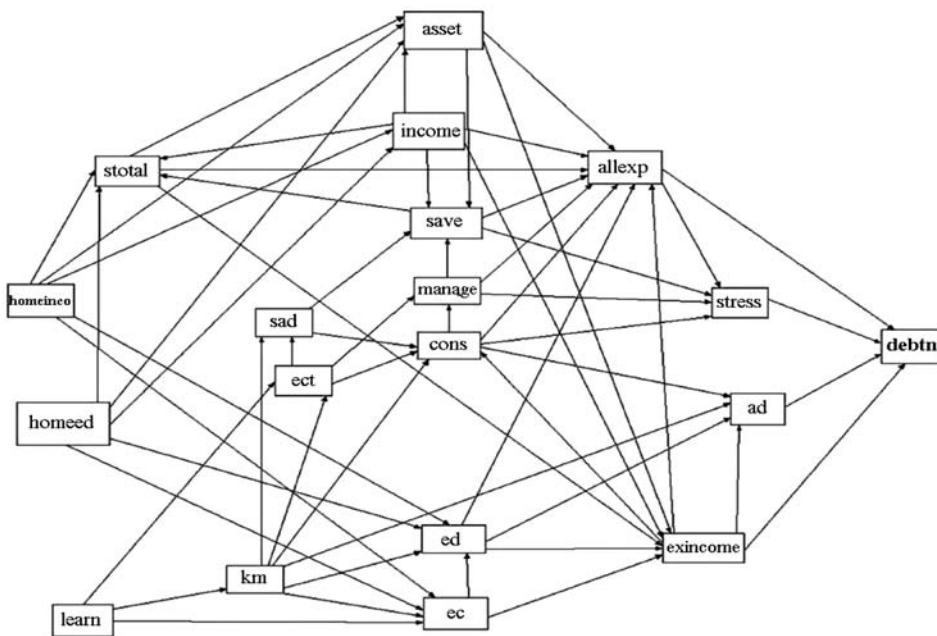
แบบสอบถามได้ปรับแก้ความสอดคล้องเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบักของชุดคำถามแบบมาตรวัดประมาณค่า (rating scales) ภาพรวมมีค่าเท่ากับ .89 ในส่วนแบบสอบถามรายด้านมีค่าตั้งแต่ .71 ขึ้นไปทุกด้าน แสดงถึงความเชื่อมั่นระดับสูงในการอธิบายความสอดคล้องภายในของข้อมูล ทั้งนี้แบบสอบถามที่ได้รับคืนและใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จริงมีจำนวน 1,601 ชุด (ร้อยละ 80.10)

ผู้วิจัยประยุกต์แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุการก่อหนี้สินของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีฯ (ภาพที่ 1) จากการสรุปองค์ความรู้ที่ตรวจเอกสารและเสริมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินกลุ่มละ 5 คน ร่วมกับการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ โดยประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างในลักษณะการวิเคราะห์เส้นทาง ด้วย Maximum Likelihood โดยมีตัวแปรรวมทั้งสิ้น 19 ตัวแปร และ 16 สมการถดถอยในระบบสมการโครงสร้าง โดยรายละเอียดของตัวแปรทั้งหมดแสดงในตารางที่ 1

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ข้อมูลเชิงบรรยายของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ภาวะหนี้สิน ผลการสำรวจพบว่านักศึกษามีหนี้สินคงค้าง 712 คน (44%) เป็นหนี้สินจาก กยศ. 263 คน (16%) และหนี้สินนอกเหนือ กยศ. 591 คน (37%) ส่วนใหญ่มีหนี้สินระหว่าง 1,001-5,000 บาท เมื่อพิจารณาประเภทหนี้สินพบว่า นักศึกษาค้างชำระบัตรเครดิตร้อยละ 1 และร้อยละ 0.5 ค้างชำระบัตรเครดิต ขณะที่ร้อยละ 12 มีหนี้สินจากการจำนำ ส่วนใหญ่จำนำโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 11 มีหนี้สินผ่อนชำระสินค้า ส่วนใหญ่ผ่อนชำระโทรศัพท์มือถือ และนักศึกษาร้อยละ 15 ค้างชำระค่าสาธารณูปโภค สินค้าและบริการ โดยค้างชำระค่าบริการอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ โดยมีนักศึกษา 2 คนขี้เงินขี้เงินจากมหาวิทยาลัยที่สังกัด แต่ไม่พบผู้ที่กู้เงินขี้เงินจากธนาคารพาณิชย์

ภาพที่ 1 แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาฯ

ตารางที่ 1 รายละเอียดของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี^๑

ตัวแปร	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ระดับข้อมูล
ตัวแปรภายใน		
1. การก่อหนี้สินของนักศึกษา (debt _n)	มูลค่าหนี้สินคงค้าง (จำนวนเงิน) ในเวลาปัจจุบัน ทั้งนี้สินในและนอก ระบบ หนี้สินจากการค้างชำระสินค้าและบริการของนักศึกษา ไม่รวม กยศ.	Ratio scale
2. ค่าครองชีพของนักศึกษา (allexp)	จำนวนเงินรายจ่ายต่อเดือน ทั้งรายจ่ายทั่วไปและรายจ่ายที่ใช้ในการศึกษา ของนักศึกษา	Ratio scale
3. รายได้ต่อเดือนของนักศึกษา (income)	จำนวนเงินรายได้รวมของนักศึกษาต่อเดือนจากแหล่งรายได้ต่างๆ เช่น เงิน โอนจากครอบครัวหรือบุคคลอื่นฯ หรือจากการทำงานขณะศึกษา เป็นต้น	Ratio scale
4. มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา (asset)	มูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่าในปัจจุบันที่เป็นกรรมสิทธิ์ของนักศึกษา เช่น ทองรูปพรรณ โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น	Ratio scale
5. ปริมาณเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา (stotal)	จำนวนเงินออมทั้งในและนอกระบบธนาคารของนักศึกษา ทั้งที่นักศึกษ ออมด้วยตนเองและบุคคลอื่นออมให้	Ratio scale
6. รายได้คาดการณ์ของนักศึกษา (exincome)	จำนวนเงินรายได้ขั้นต่ำต่อเดือนที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จ การศึกษา	Ratio scale
7. จำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา (save)	จำนวนเงินที่นักศึกษออมด้วยตนเอง ต่อเดือน ซึ่งสะท้อนวินัยทางการเงิน ของนักศึกษา	Ratio scale
8. ความตระหนักในการออมเงินของนักศึกษา (sad) ¹	ทัศนคติของนักศึกษาต่อประโยชน์ของการออมเงินทั้งในขณะศึกษาและ หลังสำเร็จการศึกษา	Interval scale
9. ทัศนคติต่อหนี้สินของนักศึกษา (ad) ¹	ความคิดเห็นของนักศึกษาที่เกี่ยวกับประโยชน์และผลกระทบจากการ ก่อหนี้สิน	Interval scale
10. ความคาดหวังใน อนาคตประโยชน์จากการศึกษา ในระดับปริญญาตรีของ นักศึกษา (ed) ¹	ทัศนคติของนักศึกษาในเรื่องผลตอบแทนจากการเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมทั้งทัศนคติในเรื่องต้นทุน ค่าเสียโอกาสจากการศึกษาในระดับปริญญาตรี	Interval scale
11. ทัศนคติต่อสภาวะ เศรษฐกิจของนักศึกษา (ec) ¹	ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อสภาวะทางเศรษฐกิจรอบตัว รวมทั้ง เศรษฐกิจของครอบครัวและเศรษฐกิจระดับประเทศ	Interval scale
12. สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษา (ect) ¹	พฤติกรรมการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่สอดคล้องกับหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	Interval scale
13. พฤติกรรมแบบบริโลก นิยมของนักศึกษา (cons)	พฤติกรรมของนักศึกษาที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการลดประโยชน์ในการ บริโภคสินค้าและบริการที่สูงกว่าความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีพ	Interval scale
14. ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา (stress)	สภาวะที่ปริมาณเงินไม่เพียงพอกับความต้องการถือเงินของนักศึกษา จนขาดความสามารถในการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นได้	Interval scale
15. การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา (manage)	พฤติกรรมของนักศึกษาที่นำไปสู่การรักษาความสมดุลของรายได้และ รายจ่าย ลดโอกาสการก่อหนี้สินลง เช่น การวางแผนในการออม การจัดทำ บัญชีรายรับ-รายจ่าย การตรวจสอบราคาสินค้าก่อนซื้อ เป็นต้น	Interval scale
16. ความรู้ทางการเงินของ นักศึกษา (km)	ความรู้เบื้องต้นในด้านหนี้สิน การออมและการลงทุนเบื้องต้นของนักศึกษา	Interval scale
ตัวแปรภายนอก		
17. การเรียนรู้ทางการเงินของ นักศึกษา (learn) ¹	พฤติกรรมแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเงินของนักศึกษา เช่น การ ขอคำปรึกษา การสังเกตการปฏิบัติตน การยึดถือต้นแบบที่ดี ฯลฯ ทั้งจาก บิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์ มหาวิทยาลัยและเรียนรู้ด้วยตนเอง	Interval scale
เศรษฐกิจสังคมของครอบครัว		
18. เงินรายได้ต่อเดือนของ ครอบครัว (homeinco)	จำนวนเงินรายได้รวมต่อเดือนของบิดาและมารดา	Ratio scale
19. ระดับการศึกษาของ หัวหน้าครอบครัว (homeed) ²	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในระบบ โรงเรียน (years of schooling) ของผู้ที่ มีหน้าที่หลักในการส่งเสียเลี้ยงดูนักศึกษาและครอบครัว (บิดาหรือมารดา)	Ratio scale

¹ ค่าของตัวแปรคำนวณจากผลรวมของระดับคะแนนจากแบบสอบถามแบบ Likert scale 5 ระดับ ของแต่ละตัวแปร

² จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาฯ ใช้วิธีการแปลงค่าจากค่าสัมประสิทธิ์การปรับระดับการศึกษาเป็นจำนวนปีที่ได้รับตามการศึกษาฯ ของโครงการ PISA (Programme for International Student Assessment) (OECD, 2004: 308)

ในส่วนของหนี้สินนอกระบบพบว่า ร้อยละ 18 ยืมเงินจากเพื่อน รองลงมายืมเงินจากบิดา มารดา (5%) ขณะที่ร้อยละ 1 มีหนี้สินจากการพ่นฝุ่นฟูตบอล และห่วยได้ดิน นักศึกษาร้อยละ 2 กู้เงินค่านอกระบบ ส่วนใหญ่ใช้สมุดเงินฝากหรือบัตร ATM ค่าประกันการกู้ รองลงมาค่าประกันด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (โน้ตบุ๊ก) ทอง หรือเครื่องประดับ ขานพาหนะ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตัวแปรอื่นในแบบจำลอง พบว่า ครอบครัวนักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,000-30,000 บาท โดยหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือนและคาดว่าตนเองจะมีรายได้ 10,000-15,000 บาทต่อเดือนเมื่อสำเร็จการศึกษา มีมูลค่าทรัพย์สิน 20,001-40,000 บาท ที่ส่วนใหญ่เป็นโทรศัพท์มือถือ นักศึกษามีรายจ่ายเดือนละประมาณ 5,001-10,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ใช้จ่ายไปตามการโฆษณาประชาสัมพันธ์ขณะที่ร้อยละ 30 มีเงินออมไม่เกิน 5,000 บาท โดยร้อยละ 59 ไม่ได้ออมเงินรายเดือนด้วยตนเองเลย

ขณะที่นักศึกษาร้อยละ 61 มีความกดดันทางการเงินจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น มีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.39$ จาก 5 คะแนน) และมีทัศนคติต่อผลกระทบจากหนี้สินระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$ จาก 5 คะแนน) นักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$ จาก 5 คะแนน) คือคิดว่าตนเองมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับเดียวกันกับครอบครัวอื่นๆ และส่วนใหญ่กังวลว่าสถานะเศรษฐกิจของประเทศจะทำให้มีโอกาสมองงาน อย่างไรก็ตาม นักศึกษาก็ยังคาดหวังอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$ จาก 5 คะแนน)

นักศึกษาตระหนักที่จะออมเงินในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$ จาก 5 คะแนน) แต่มีเพียงร้อยละ 50 ที่บริหารจัดการทางการเงิน ขณะที่นักศึกษามีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ

ปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$ จาก 5 คะแนน) และเมื่อทดสอบความรู้ทางการเงิน พบว่านักศึกษาที่ตอบได้ถูกทุกข้อมีเพียงร้อยละ 0.4 และเรียนรู้ทางการเงินในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$ จาก 5 คะแนน) ทั้งจากบิดามารดา เพื่อน ญาติและเรียนรู้ด้วยตนเอง ขณะที่ได้เรียนรู้จากอาจารย์/มหาวิทยาลัยในระดับน้อย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ปัจจัยเชิงสาเหตุของการก่อหนี้สินฯ ตามภาพที่ 1 พบว่าแบบจำลองตามสมมติฐานไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเกณฑ์วัดความกลมกลืนคือ ค่า Chi-square/df ≤ 3 , Prob. Chi-square ≥ 0.05 , GFI, AGFI, CFI ≥ 0.90 และ RMSEA ≤ 0.06 (Bentler & Bonett, 1980) ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแบบจำลองโดยพิจารณาจาก 1) องค์กรความรู้จากการตรวจเอกสาร 2) ดัชนี Model Modification Indices และ 3) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของเส้นทาง และเมื่อปรับปรุงแบบจำลองตามภาพที่ 2 พบว่าแบบจำลองตามสมมติฐานกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยที่ค่า Chi-square/df, Prob. chi-square, GFI, AGFI, CFI และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 1.210, 0.095, 0.993, 0.985, 0.996 และ 0.011 ตามลำดับ

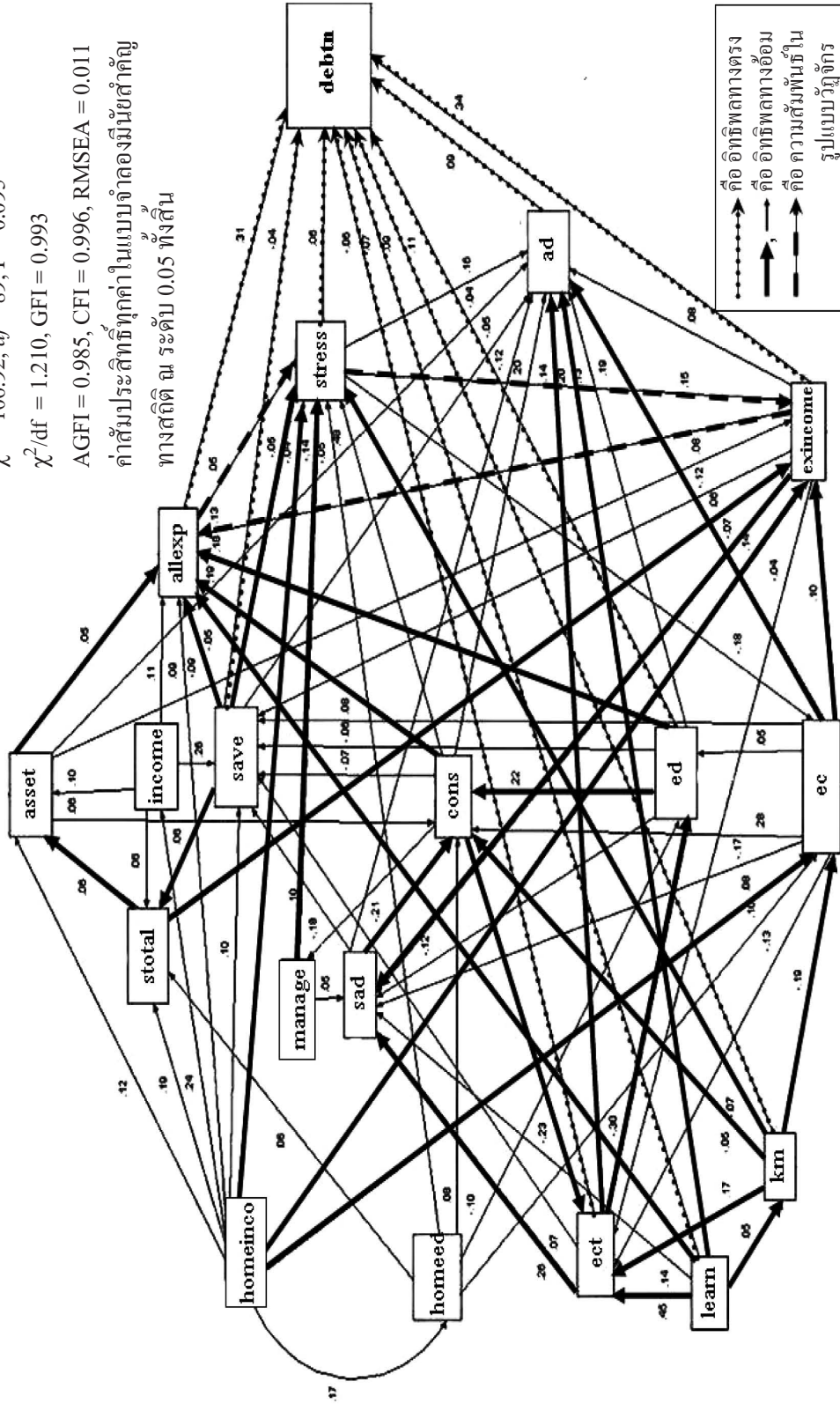
เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและโดยรวม (ตารางที่ 2) ของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างฯ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางตรงของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือค่าครองชีพ ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาฯ ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน ความรู้ทางการเงิน และความกดดันทางการเงินตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลทางตรงของการเรียนรู้ทางการเงินมากที่สุด รองลงมาคือ สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเงินออมต่อเดือนตามลำดับ

$\chi^2 = 106.92, df = 89, P = 0.095$

$\chi^2/df = 1.210, GFI = 0.993$

AGFI = 0.985, CFI = 0.996, RMSEA = 0.011

ค่าสัมประสิทธิ์ทุกค่าในแบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 พหุคูณ

ภาพที่ 2 ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือจากการก่อหนี้สินจากกองทุนกู้ยืมฯ ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 2 อิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและโดยรวมในรูปแบบ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือจากหนี้สินจากกองทุนกู้ยืมของนักศึกษาฯ

ตัวแปรปัจจัย	Standardized parameter estimates		
	อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE)	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE)	อิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE)
Exincome	0.342*	0.068*	0.410*
Allexp	0.313*	0.005*	0.318*
Ed	0.115*	0.121*	0.236*
Cons	-	0.182*	0.182*
Ect	-0.065*	-0.104*	-0.169*
Learn	-0.069*	-0.081*	-0.150*
Ec	-	0.145*	0.145*
Stress	0.064*	0.051*	0.115*
Homeinco	-	0.101*	0.101*
Ad	0.094*	-	0.094*
Save	-0.040*	-0.037*	-0.077*
Sad	-	-0.058*	-0.058*
Asset	-	0.054*	0.054*
Stotal	-	0.027*	0.027*
Income	-	0.021*	0.021*
Manage	-	-0.019*	-0.019*
Km	0.085*	-0.072*	0.014
Homeed	-	0.001	0.001

หมายเหตุ: 1) ลำดับของตัวแปรอิสระในตารางที่ 2 เรียงลำดับตามขนาดของอิทธิพลโดยรวม

2) * $p < .05$

ขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด แต่นักศึกษาจะลดการก่อหนี้สินลงจากอิทธิพลทางอ้อมจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่ส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา

เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลโดยรวม พบว่า ในภาพรวมปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลให้นักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือ กยศ. เพิ่มขึ้นได้รับอิทธิพลจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือค่าครองชีพ ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อ

สภาวะเศรษฐกิจ ความกดดันทางการเงิน รายได้ครอบครัว ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน อำนาจซื้อของนักศึกษา (ทรัพย์สินที่มีค่า เงินออมโดยรวมและรายได้ต่อเดือน) ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษายังจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือ การเรียนรู้ทางการเงิน เงินออมต่อเดือน ความตระหนักในการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ โดยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินฯ คือ 1) ความรู้ทางการเงิน ซึ่งเป็นตัวแปรเดียวที่มีทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรง (0.085) และทางอ้อม (-0.072) ที่ต่างกัน 2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ซึ่งก็ไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม

เมื่อพิจารณารายละเอียดของสมการในแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุของการก่อหนี้สินฯ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (ตารางที่ 3)

1) ค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นทางอิทธิพลทั้งหมดในแบบจำลองสมการ โครงสร้างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสิ้น ขณะที่ตัวแปรอิสระของสมการการก่อหนี้สินของนักศึกษาสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปริมาณหนี้สินได้ถึงร้อยละ 41 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2) นักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงิน กลับคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาสูงขึ้น อาจเป็นเพราะนักศึกษานำความช่วยเหลือทางการเงิน (financial aid) ของครอบครัว (รายได้ครอบครัว) มาคาดการณ์ว่าครอบครัวจะสามารถชดใช้ภาระหนี้สินแทนตนได้ (Loughlin & Szmgin, 2006) และคาดว่าเมื่อตนเองสำเร็จการศึกษาจะมีเงินรายได้เพียงพอที่จะชดใช้จำนวนเงินที่ครอบครัวชำระหนี้สินแทนให้ในปัจจุบัน จึงตัดสินใจก่อหนี้สินขึ้น (Brint & Rotondi, 2009)

อย่างไรก็ตาม หลังเกิดความกดดันทางการเงิน นักศึกษาจะมีทัศนคติเชิงลบต่อสถานะเศรษฐกิจและปรับลดรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาและการใช้จ่ายลง ก็จะลดการก่อหนี้สินได้ในที่สุด

3) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมนอกจากจะมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายของนักศึกษาสูงที่สุด ยังมีอิทธิพลทางตรงในการลดสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมการออมไปสู่บริโภคนิยม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ ลดลง และมีความตระหนักในการออมเพิ่มขึ้น จนลดพฤติกรรมบริโภคนิยมลงได้เช่นกัน

4) การออมเงินรายเดือนมีอิทธิพลทางตรงต่อการลดปริมาณหนี้สิน รายจ่ายและความกดดันทางการเงินโดยตรง แต่ถ้าสะสมเงินออม (เงินออม

โดยรวม) เพื่อซื้อทรัพย์สินที่มีค่าหรือเปลี่ยนเงินออมเป็นอำนาจซื้อ ก็จะเร่งการใช้จ่ายจนก่อหนี้สินได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาได้ช่วยเติมเต็มทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ที่การออมจะช่วยลดหนี้สินของวัยก่อนการทำงานได้

5) รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมในการกระตุ้นพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา ผ่านการลดความตระหนักทางการออม ซึ่งสะท้อนการลดลงของอรรถประโยชน์จากการออม (Varian, 2006) ทำให้ใช้จ่ายมากขึ้น ออมลดลง จนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินและลดสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลง

6) การบริหารจัดการทางการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อการลดความกดดันทางการเงิน แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการลดค่าครองชีพและการเพิ่มเงินออมรายเดือนของนักศึกษา แสดงว่าการบริหารจัดการทางการเงิน ทำให้นักศึกษาจัดสรรปริมาณเงินให้สอดคล้องกับความต้องการถือเงินเท่านั้น แต่การบริหารจัดการทางการเงินจะส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาลดรายจ่ายและเพิ่มการออมเงินรายเดือนได้ผ่านความตระหนักในการออมเงินที่สูง และลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลง

7) ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อาจกล่าวได้ว่านักศึกษาอาจคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา แต่ไม่สามารถคาดการณ์รายได้จากการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมุมมองดังกล่าวมิใช่การลงทุน แต่เป็นการบริโภค เนื่องจากนักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินจากอรรถประโยชน์ของการศึกษาโดยตรง

8) ความรู้ทางการเงินทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินโดยตรง ถ้านำความรู้ไปสร้างความมั่นใจในการก่อหนี้สินหรือ มีความต้องการก่อหนี้สินตั้งแต่วัยแรก จึงพยายามศึกษาหาความรู้ทางการเงิน (Borden et al., 2008) อย่างไรก็ตาม การที่นักศึกษามีความรู้

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ Standardized parameter estimates ของสมการในรูปแบบจำลอง โครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน^๑ ของนักศึกษา (n = 1,601)

ตัวแปรตาม		Standardized parameter estimates ในสมการแบบจำลองโครงสร้าง															
ตัวแปรอิสระ		debt	exincome	allexp	ed	km	ad	ect	stress	save	cons	ec	sad	manage	stotal	asset	Income
exincome		0.34 ^a	-	0.13 ^a	-	-	0.08 ^a	-0.04 ^a	-	-0.12 ^a	-	-	-0.07 ^a	-	-	-	-
allexp		0.31 ^a	-	-	-	-	-	-	0.05 ^a	-	-	-	-	-	-	-	-
ed		0.12 ^a	-	0.18 ^a	-	-	0.13 ^a	-	-	-0.06 ^a	0.22 ^a	-	-0.12 ^a	-	-	-	-
km		0.09 ^a	-	-	-	-	-	0.17 ^a	-0.07 ^a	-	-0.05 ^a	-0.19 ^a	-	-	-	-	-
ad		0.09 ^a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ect		-0.07 ^a	-	-	-0.30 ^a	-	-0.14 ^a	-	-	0.07 ^a	-	-	0.26 ^a	-	-	-	-
learn		-0.07 ^a	-	-0.05 ^a	-	0.05 ^a	0.20 ^a	0.45 ^a	-	-	-	-	0.14 ^a	-	-	-	-
stress		0.06 ^a	0.15 ^a	-	-	-	0.16 ^a	-	-	-	-	-0.18 ^a	-	-	-	-	-
save		-0.04 ^a	-	-0.09 ^a	-	-	-0.05 ^a	-	-0.05 ^a	-	-	-	-	-	0.06 ^a	-	-
cons		-	-	0.19 ^a	-	-	0.20 ^a	-0.25 ^a	0.48 ^a	-0.07 ^a	-	-	-	-0.18 ^a	-	-	-
ec		-	0.10 ^a	-	0.05 ^a	-	0.19 ^a	-0.13 ^a	-	0.08 ^a	0.28 ^a	-	-0.17 ^a	-	-	-	-
sad		-	-	-	-	-	-0.12 ^a	-	-	0.10 ^a	-0.21 ^a	-	-	-	-	-	-
manage		-	-	-	-	-	-	-	-0.14 ^a	-	-	-	0.05 ^a	-	-	-	-
stotal		-	0.06 ^a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.06 ^a	-
asset		-	0.08 ^a	0.05 ^a	-	-	-0.04 ^a	-	-	-	0.06 ^a	-	-	-	-	-	-
income		-	-	0.11 ^a	-	-	-	-	-	0.27 ^a	-	-	-	-	0.07 ^a	0.10 ^a	-
homeinco ^b		-	0.14 ^a	0.09 ^a	-	-	-	-	-0.04 ^a	0.10 ^a	-	0.08 ^a	-	-	0.19 ^a	0.12 ^a	0.24 ^a
homeed ^b		-	-	-	-0.10 ^a	-	-	-	-0.05 ^a	-	0.08 ^a	0.10 ^a	-	-	0.06 ^a	-	-
R ² -Adjusted		0.41 ^a	0.08 ^a	0.18 ^a	0.13 ^a	0.01 ^a	0.37 ^a	0.40 ^a	0.27 ^a	0.15 ^a	0.25 ^a	0.02 ^a	0.25 ^a	0.03 ^a	0.06 ^a	0.04 ^a	0.06 ^a

หมายเหตุ: ^a p < .05, ^b ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ homeinco และ homeed มีค่า 0.17, p < .05

ทางการเงินที่สูง จะช่วยลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ความกดดันทางการเงินและทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจลง ช่วยเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนลดการก่อหนี้สินทางอ้อมได้เช่นกัน

9) นักศึกษาที่เรียนรู้ทางการเงิน นอกจากจะมีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น ยังส่งผลให้หนี้สินลดลงทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านการใช้จ่ายที่ลดลง ภาระหนี้ในการออมและสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น แต่การเรียนรู้ทางการเงินกลับส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินสูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากการปลูกฝังทัศนคติดังกล่าวจากบุคคลรอบข้าง (Loughlin & Szmigin, 2006) อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ทางการเงินก็มีอิทธิพลทางอ้อมให้นักศึกษาลดทัศนคติเชิงบวกในการก่อหนี้สินได้เช่นกัน แต่มีเงื่อนไขคือ 1) การเรียนรู้ต้องสร้างความรู้ทางการเงิน เพื่อลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจลง และ 2) การเรียนรู้ต้องทำให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น จึงจะลดทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินจนก่อหนี้สินลดลงในที่สุด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาเป็นกลุ่มที่ก่อหนี้สินได้เหมือนช่วงอายุอื่นๆ ถึงแม้จะไม่มีรายได้ถาวรจากการทำงาน โดยผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินนอกเหนือจากกองทุนเงินให้กู้ยืมฯ ถ้านักศึกษาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาและอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้สูง มีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินและสถานะเศรษฐกิจ ใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยม ไปพร้อมๆ กับอำนาจซื้อที่สูง ไม่ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จนกดดันทางการเงิน ในทางตรงกันข้ามการก่อหนี้สินจะลดลงได้ ถ้านักศึกษาได้เรียนรู้ทางการเงิน ใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ออมเงินสม่ำเสมอ

รู้ประโยชน์ของการออม และรู้จักบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง ไม่ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวตลอดเวลา ดังนั้นในการป้องกันปัญหาหนี้สินนักศึกษานั้น นอกจากการปรับพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษาดังที่กล่าวมาในข้างต้น ครอบครัว บุคคลรอบข้าง มหาวิทยาลัย รวมถึงภาครัฐก็ต้องมีส่วนร่วมเช่นกัน และควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้

1) สร้างความเข้าใจกับนักศึกษาว่า นักศึกษาไม่ควรคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาโดยไม่คำนึงถึงอรรถประโยชน์ที่แท้จริงจากหลักสูตรที่ศึกษา และต้องติดตามข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจที่จะมีผลต่อรายได้ดังกล่าว อีกทั้งควรคำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเรียนปริญญาตรี เช่น การว่างงานรายได้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ศึกษา หรือเสียโอกาสทำงานประจำ เพื่อให้นักศึกษาสามารถคาดการณ์อรรถประโยชน์จากการศึกษาและรายได้ในอนาคตอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้นภาครัฐและมหาวิทยาลัยต้องจัดทำและเปิดเผยข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการลงทุนทางการศึกษา เช่น แนวโน้มรายได้หลังสำเร็จการศึกษาในแต่ละหลักสูตร หรือแม้กระทั่งข้อมูลรายได้จากการศึกษาทางเลือกอื่นๆ อีกทั้งมหาวิทยาลัยควรจัดทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษาในสังกัด เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการออกแบบแนวทางการจัดการปัญหาดังกล่าว

2) ส่งเสริมให้นักศึกษาใช้อำนาจซื้อของตนและความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวไปใช้ในการออมเงินมากขึ้น และไม่ควรมีมุมมองว่าเงินออมเป็นแค่เงินที่สะสมไว้ใช้จ่ายเท่านั้น ควรมีมุมมองอื่นด้วย เช่น มุมมองที่การออมเงินคือการลงทุนที่ได้ผลตอบแทน ครอบครัวก็ควรช่วยเหลือทางการเงินกับนักศึกษาเท่าที่จำเป็น ให้นักศึกษามีโอกาสบริหารจัดการเงินด้วยตนเองเป็นหลัก

3) ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น บิคารมราคาเพื่อน ญาติพี่น้อง มหาวิทยาลัย ภาครัฐ หรือกระทั่ง

สถาบันการเงิน ต้องพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเงินที่ดีให้กับนักศึกษา สามารถให้ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคติทางการเงินที่ถูกต้อง เพียงพอทันสมัย สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลและชุมชนรอบข้างนักศึกษา ก็ต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจทางการเงินควบคู่ไปกับนักศึกษาด้วย ที่สำคัญการพัฒนาดังกล่าวต้องปฏิบัติไปพร้อมกับการปรับฐานคิดในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาให้โน้มเอียงสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ตรงกับบริบทชีวิตของนักศึกษาเช่นกัน

4) ถ้ารัฐมีเป้าหมายในการป้องกันหนี้สินนักศึกษา แนวโน้มของยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศก็ควรเน้นทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาประเทศในแบบทันสมัย เพราะรัฐยังต้องพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต สร้างงาน เพิ่มรายได้ครัวเรือน แต่ต้องดูแลไม่ให้ค่าครองชีพเพิ่มสูงเกินไป รวมถึงภาครัฐต้องดูแลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเช่นกัน เพราะค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้เกินกว่านักศึกษาและครอบครัวปรับลดด้วยตนเองไม่ได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะปัญหาการวิจัยที่ควรค้นหาคำตอบต่อเนื้อได้แก่ 1) กิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการกับหนี้สินแต่ละชนิดควรเป็นอย่างไร และ 2) กลุ่มนักเรียนในวัยก่อนอุดมศึกษาก่อนหนี้สินขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร

คำขอขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบคุณแหล่งทุนมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. (2552). รายงาน

ประจำปี. กรุงเทพฯ: กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา.

ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2551). *คลังหลวงกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.

พระไพศาล วิสาโล. (2553). *อยู่อย่างพุทธในยุคบริโภคนิยม*. กรุงเทพฯ: ชมรมกัลยาณธรรม.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2548). *การสำรวจพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของประชาชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน. (2550). *ตำราจิตเวชเด็กและวัยรุ่น เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น.

วราเวศม์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2552). *ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของผู้มีงานในประเทศไทย: การศึกษาจากข้อมูลสำรวจระดับจุลภาค*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). *เงินด่วน: ที่พึ่งหรือหลุมพรางของคนร่อนเงิน. รายงานภาวะสังคมไทย, 3, 11-15*

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *สารสนเทศอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <http://www.info.mua.go.th/information/>.

สำนักงานธนาคารพาณิชย์. (2552). *รายงานประจำปี 2552*. สืบค้นจาก http://www.pawn.co.th/report_st.php.

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. (2548). *เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2552). *การสำรวจภาวะการออมและการลงทุนในภาพรวมของประเทศ. สำนักนโยบายการออมและการลงทุน*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงาน

เศรษฐกิจการศึกษา.

- Bentler, P. M., & Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588–606.
- Borden, L. M., Lee, S., Serido, J., & Collins, D. (2008). Changing college students' financial knowledge, attitudes, and behavior through seminar participation. *Journal of Family Economics*, 29(1), 23–40.
- Brint, S., & Rotondi, M. (2009). *Student debt, the college experience, and transitions to adulthood*. Retrieved from [www.higher-ed2000.ucr.edu/.../Brint% 20and%20 Rotondi% 20\(2008\).pdf](http://www.higher-ed2000.ucr.edu/.../Brint%20and%20Rotondi%20(2008).pdf).
- Carpenter, J. M., & Moore, M. (2008). Gender and credit behaviors among college students: Implications for consumer educators. *Journal of Family and Consumer Sciences Education*, 26(1), 42–47.
- Cude, B. J., Lawrence, F. C., Lyons, A. C., Metzger, K., LeJeune, E., Marks, L., & Machtmes, K. (2006). College student and financial literacy: What they know and what we want to learn. *Proceedings of Eastern Family Economics and Resource Management Association Conference* (pp. 102–109).
- Deaton, A. (2005). *Franco modigliani and the life cycle theory of consumption*. Paper presented at the Convegno Internazionale Franco Modigliani, Accademia Nazionale dei Lincei, Rome, February 17–18, 2005.
- Duesenberry, J. S. (1949). *Income, saving and the theory of consumer behavior*. MA: Harvard University Press.
- Keynes, J. M. (1939). *The general theory of employment, interest and money*. New York: Cambridge University Press.
- Loughlin, D., & Szmigin, I. (2006). I'll always be in debt: Irish and UK student behaviour in a credit led environment. *Journal of Consumer Marketing*, 23(6), 35–43.
- OECD. (2004). *Learning for tomorrow's world: First results from PISA 2003*. Paris: OECD.
- Olaniyan, D. A., & Okemakinde, T. (2008). Human capital theory: Implications for education development. *European Journal of Scientific Research*, 24(2), 157–162.
- Pinto, M. B., & Mansfield, P. M. (2006). Financially at-risk college students: An exploratory investigation of student loan debt and prioritization of debt repayment. *NASFAA Journal of Student Financial Aid*, 35(2), 22–31.
- Robb, C. A., & Sharpe, D. L. (2009). Effect of personal financial knowledge on college student's credit card behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 25–43.
- Sallie, M. (2009). *How undergraduate students use credit cards: Sallie Mae's National study of usage rates and trend 2009*. Retrieved from [www.inpathways.net/SLMCCreditCardUsage Study 41309FINAL2.pdf](http://www.inpathways.net/SLMCCreditCardUsageStudy41309FINAL2.pdf).
- Varian, H. R. (2006). *Intermediate microeconomics*. London: W.W. Norton & Company.
- Xiao, J. J., Shim, S., Barber, B., & Lyons, A. (2007). *Academic success and well-being of college students: Financial behaviors matter*. Arizona: The University of Arizona.

TRANSLATED THAI REFERENCES

- Fiscal Policy Office. (2009). *The survey of macro savings and investment situation in Thailand*. Bangkok: Bureau of Savings and Investment Policy, Fiscal Policy Office. [in Thai]
- Office of The Government Pawnshop. (2009). *Annual Report 2009*. Retrieved from http://www.pawn.co.th/report_st.php. [in Thai]
- Office of the Higher Education Commission. (2010). *Higher Education information*. Retrieved from <http://www.info.mua.go.th/information/>. [in Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2009). Express cash: Lender of last resort or pitfall for needy people. *Social Outlook*, 3, 11–15. [in Thai]
- Office of the Permanent Secretary for Ministry of Culture. (2005). *Thai children in culture perspective*. Bangkok: The War Veterans Organization of Thailand under Royal Patronage of His Majesty the King. [in Thai]
- Phra Paisal Visalo. (2010). *Buddhism in the age of consumerism*. Bangkok: Kanlayanatam. [in Thai]
- Piboolsravut, P. (2008). *The Royal National Reserve of Thailand and Sufficiency Economy Philosophy*. Bangkok: Petchrung. [in Thai]
- Piyasil, V., & Ketumarn, P. (2007). *Textbook of child and adolescent psychiatry Volume 2*. Bangkok: Child and Adolescent Psychiatric Society of Thailand. [in Thai]
- Student Loans Fund. (2009). *Annual report 2009*. Bangkok: Student Loans Fund. [in Thai]
- Suwanrada, W., & Manprasert, S. (2009). *The determinants of private savings behavior in Thailand: A study from micro-data field surveys*. Faculty of Economics, Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- University of the Thai Chamber of Commerce. (2005). *The survey of credit card usage behavior*. Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce. [in Thai]